



Retouradres: Postbus 202, 1000 AE Amsterdam

De leden van de raad

Datum 18 juni 2020
Ons kenmerk
Uw kenmerk
Behandeld door C. van. Ette
Kopie aan
Bijlage
Onderwerp Herstel vrijetijdseconomie

Geachte raadsleden,

De afgelopen maanden kwam de stad door de coronacrisis voor een deel tot stilstand. Het internationaal toerisme was geheel verdwenen. Beelden van lege grachten en straten, musea en terrassen deden vervreemdend aan. Inmiddels gaat de stad voorzichtig van het slot. Zoals eerder in de commissie FEZ meegedeeld, bekijken we hoe het college stappen vooruit kan zetten op de korte-, middellange- en lange termijn voor een betere balans tussen bewoners en bezoekers, voor het economisch herstel in algemene zin en voor de bezoekerseconomie. Met deze brief wordt u hierover geïnformeerd.

Voorafgaand aan de coronacrisis waren dagelijks, naar schatting, zo'n 1,2 tot 1,3 miljoen mensen aanwezig in de stad. Van Amsterdam wordt door veel verschillende mensen gebruik gemaakt; bewoners die hier wonen, werken en/of studeren, forenzen die iedere dag naar de stad reizen om te werken of studeren en bezoekers van buiten de stad en het land die in hun vrije tijd naar de stad komen. Samen vormen ze het stedelijk weefsel en de verbinding van Amsterdam met de rest van Nederland, Europa en de wereld; de verbintenis die ons zoveel welvaart en kwaliteit van leven heeft gebracht.

De afgelopen jaren hebben de grote aantallen bezoekers leefbaarheid en economische diversiteit in diverse drukbezochte buurten in en rondom het centrum ingeperkt. De bewoners in die buurten droegen verhoudingsgewijs de grootste lasten. Tegelijkertijd leidden de vele bezoekers tot een florerende vrijetijdsector waarin veel Amsterdammers een baan hebben. De toeristische sector is goed voor ruim 10% van de werkgelegenheid en vertegenwoordigt 5% van de economie van Amsterdam. Het toerisme is daarmee een belangrijke inkomstenbron voor de stad en haar bewoners en voorziet in 70.000 banen voor ook veel praktisch opgeleide Amsterdammers in de

vrijtjidssector. Deze sector is bij uitstek hard geraakt door de coronamaatregelen. Het Rijksmaatregelenpakket en de aanvullende steun voor bijvoorbeeld de culturele sector waren en zijn noodzakelijk om de eerste schokken op te vangen. Toch zien we dat bedrijven failliet gaan en de werkloosheid oploopt, doordat met name mensen met een flexibel dienstverband hun baan verliezen. Dit is schrijnend en de gevolgen voor bewoners en ondernemers zijn groot.

Broos economisch herstel per 1 juni met risico van nieuwe lockdown

Sinds 1 juni jl. is het economisch herstel deels ingezet, doordat onder andere de horeca, musea, bioscopen en theaters - zij het met forse beperkingen - weer open mogen. Restaurants en cafés krijgen waar mogelijk extra ruimte voor het uitbreiden van hun terras. De stad komt weer meer in beweging, maar binnen strikte richtlijnen: 1,5 meter afstand, drukte vermijden, niet onnodig reizen en zoveel mogelijk thuis werken. Stapje voor stapje krijgen onze lokale ondernemers en ons bedrijfsleven de ruimte om aan enig herstel te werken. De vrijetjidssector - inclusief de culturele instellingen - doen dat 'met de handrem' erop, waardoor de financiële vooruitzichten allerm minst rooskleurig zijn en de toekomst van velen hoogst onzeker.

Voor Amsterdam als dichtbevolkte stad, met beperkte ruimte in het historische centrum en een grote aantrekkingskracht op bezoekers, is het herstel een ingewikkelde opgave. Het maakt de sector extra kwetsbaar. Om alles veilig en verantwoord te laten gebeuren dienen de RIVM-richtlijnen strikt te worden nageleefd en wordt daarbinnen zoveel mogelijk maatwerk toegepast. Een complexe afweging van belangen waarbij voorop staat te voorkomen dat er een terugval komt in de gezondheidssituatie, waardoor een lockdown opnieuw moet worden afgekondigd. Er is sprake van een zeer broos evenwicht.

De vrijetjidssector van onze stad kan in de fase van de anderhalvemetersamenleving niet dezelfde vraag bedienen als voor de crisis, omdat het door de maatregelen is ingeperkt. Cafés, restaurants, hotels, cultuurinstellingen en attracties hebben minder capaciteit dan gebruikelijk. Winkels en winkelstraten zijn minder toegankelijk en slechter bereikbaar, ook door de beperkingen in het openbaar vervoer.

Momenteel wordt het beschikbare aanbod grotendeels ingevuld met de lokale vraag van Amsterdammers en gestaag weer terugkomende dagjesmensen. Ondernemers van cafés en restaurants geven aan dat in de huidige omstandigheden 30-40% van de normale omzet kan worden gehaald. Het beeld uit de praktijk is echter diffuus en broos. Sommige onderzoeken rapporteren omzetten van 60%, maar er zijn ook restaurants die weer dichtgaan omdat ze onvoldoende toestroom van gasten hebben en te weinig omzet kunnen maken met inachtneming van de 1,5 meter regels of te veel afhankelijk zijn van de weerssituatie. Ook uit de cijfers van de Amsterdamse musea komt een zorgwekkend beeld naar voren.¹ Op basis van de protocollen en beperkingen van de anderhalvemetersamenleving kunnen de musea gemiddeld maar 36% van hun normale capaciteit aan bezoekers ontvangen. De bezoekcijfers vallen echter zeer tegen. Sinds 1 juni hebben de musea gemiddeld nog maar 33% van het totale bezoek binnen de anderhalvemetersamenleving beperkingen aangetrokken. Het verdienmodel van deze instellingen staat daarmee sterk onder druk. We volgen deze ontwikkelingen nauwgezet.

¹ Inventarisatie bezoekcijfers vanaf 1 juni 2020, MOAM, juni 2020

Beheersen van (internationale) bezoekersstromen is nodig om economisch herstel te beschermen

Na de op 3 juni jl. door het Rijk aangekondigde versoepelingen in het grensregime vanaf 15 juni, neemt de komst van internationale bezoekers naar onze stad langzamerhand weer toe en is er dus weer sprake van internationaal toerisme in onze stad. Bovendien is het de verwachting dat veel Nederlanders deze zomer de vakantie in eigen land doorbrengen. Dat is positief voor het herstel van de sector, maar brengt ook risico's met zich mee. Het ligt in de lijn der verwachting dat, zodra het toerisme weer aantrekt, het faciliteren van buitenlandse bezoekers in onze stad slechts in geringe mate mogelijk is binnen het ingeperkte aanbod van de vrijetijdssector en het gebruik van de openbare ruimte. Het risico van grote (internationale) bezoekersstromen naar de stad moet de komende tijd worden beheerst. Dit stelt ook het kabinet in haar brief van 3 juni jl. aan de Kamer. Het is voor toeristische trekpleisters zoals het centrum van Amsterdam, noodzakelijk om hiervoor een aanpak uit te werken. Het college werkt hierbij nauw samen met het Rijk. Hierop sturen vergt een actief optreden op internationaal, nationaal, regionaal en lokaal niveau. De inzet is gericht op de bescherming van de volksgezondheid, openbare orde en het economisch herstel. De mogelijkheden voor de vrijetijdsindustrie moeten gedoseerd, gefaseerd en verantwoord worden benut.

Voorbereiding maatregelen korte termijn (indien nodig)

We moeten ons voorbereiden op verschillende scenario's, waarbij we de raad en onze partners in de stad zorgvuldig willen betrekken. Voor de korte termijn werken we aan een pakket maatregelen waarmee we, mocht het vanuit het oogpunt van de bescherming van de volksgezondheid noodzakelijk zijn, de groei van de omvang van de bezoekersstromen kunnen inperken. We zoeken daarbij actief naar extra instrumentarium om te voorkomen dat de verstreckende maatregel van het opnieuw sluiten van sectoren (lockdown), in beeld komt. De belangrijkste toetssteen is de mate waarin de druk op de openbare ruimte dusdanig is, dat de anderhalve meter afstand structureel in het geding komt.

De belangrijkste maatregel waarvoor we hebben gepleit bij het Rijk is om een mogelijkheid op te nemen in de Tijdelijke Wet maatregelen covid-19 om, wanneer de volksgezondheidssituatie daarom vraagt, een beperking op te kunnen leggen aan de beschikbare capaciteit van overnachtingenaccommodaties (zoals vakantieverblijf, b&b's, hotels). Inzet is om bezoekersstromen naar de stad in te perken en daarmee Amsterdammers de ruimte te geven om gebruik te maken van de voorzieningen in de stad. We beseffen dat dit een ingrijpende maatregel is, maar benadrukken dat we hiermee willen voorkomen dat de stad terugvalt in een lockdown. Hiermee beschermen we het broeze economisch herstel. Het wetsvoorstel is momenteel in voorbereiding, zodra het bij de Kamer wordt ingediend zal duidelijk zijn of het kabinet hiervoor instrumentarium heeft gecreëerd. Het college zal vervolgens de inzet hiervan alleen bepleiten indien het noodzakelijk is en de impact proportioneel en de raad hierbij betrekken. De juridische en financiële risico's worden daarbij zorgvuldig afgewogen. Daarnaast werken we, in afstemming met het Rijk, aan tijdelijke maatregelen op het gebied van crowd management, communicatie en campagnes richting voornamelijk internationale bezoekers over de beperkte mogelijkheden in onze stad. Ook onderzoeken we of inperkingen van het toeristisch aanbod mogelijk en opportuun zijn, eveneens op tijdelijke basis.

Belang van zorgvuldige communicatie

De communicatieboodschap is tweeledig. Enerzijds nodigen we bewoners uit gebruik te maken van wat hun buurt te bieden heeft door lokaal te gaan winkelen, culturele instellingen te bezoeken en naar de lokale horeca te gaan. Dit doen we met een campagne die de Amsterdammers hun buurt laat herontdekken en gericht is op het spreiden van bewoners over de stad; de bewonerscampagne wordt uitgevoerd door amsterdam&partners. Deze campagne gidst bewoners langs het beschikbare (cultuur)aanbod in de verschillende buurten en roept op om goed voorbereid op pad te gaan met inachtneming van de regels. Hoewel de campagne zich richt op bewoners, zal de bijbehorende website ook bezocht worden door dagjesmensen. Bijkomend voordeel hiervan is dat ook deze groep goed voorbereid komt.

Anderzijds heeft Amsterdam met de beperkingen van de anderhalvemetersamenleving onvoldoende ruimte voor grote stromen aan bezoekers van buiten de regio. Naast de bewonerscampagne, communiceren we ook via onze eigen gemeentelijke kanalen. In deze communicatie zetten we in op het zoveel mogelijk ontraden van toeristen om Amsterdam te bezoeken, zolang de beperkende coronamaatregelen gelden. Daarvoor is aansluiting op een landelijke communicatielijns (die nu wordt opgezet) noodzakelijk, waarin ook Nederlandse hotspots meegenomen kunnen worden. In samenwerking met het Rijk, het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC) en de regionale partners van het NBTC wordt de boodschap richting het buitenland versterkt. Het college benadrukt graag dat het daarbij zoeken zal zijn naar een balans tussen ontmoediging en het achterliggende doel daarvan; namelijk bescherming van de gezondheid van bewoners en van het broze economisch herstel.

Inzet op omscholing

De aanpak is gericht op het beschermen van het herstel van de sector. Daarbij is het college zich er terdege van bewust dat er ook bedrijven en zelfstandigen zijn die zich bij uitstek richten op de internationale bezoeker, waarbij het niet vanzelfsprekend is dat deze vraag kan worden vervangen door de lokale markt of dit in onvoldoende mate lukt. Zij staan nu aan de zijlijn.

De inzet van het college is er daarom mede op gericht om samen met werkgevers, werknemers en zelfstandigen de komende periode te ondersteunen in het overstappen naar (nieuw) duurzaam perspectief op werk. Dat kan via het nieuw op te richten regionaal werkcentrum en door de inzet van het reguliere instrumentarium van WPI. We werken hiervoor intensief samen met het bedrijfsleven, waarbij de publiek-private samenwerkingsverbanden die de afgelopen jaren zijn opgebouwd, worden benut. Het college volgt hiermee de lijn van het kabinet om juist in deze periode mensen in staat te stellen om de regie te voeren over hun eigen loopbaan en volop in te zetten op zoveel mogelijk behoud van duurzame arbeidsrelaties.

Daarvoor is het van groot belang dat mensen in staat worden gesteld om zich om- en bij te scholen om daarmee zichzelf te positioneren door te kunnen stromen naar een (duurzaam) dienstverband in kansrijke sectoren. Het college beseft dat dit ingrijpende trajecten zijn en zal zich daarom volop inzetten om hierbij zoveel mogelijk ondersteuning te bieden. Daarbij onderzoeken we of er extra (co) financiering nodig en mogelijk is vanuit de gemeente.

Het lange termijn perspectief op toerisme

Zoals beschreven gaat onze aandacht nu primair uit naar het beschermen van de volksgezondheid en het herstel van de economie, binnen beperkingen. Daartoe stellen we de hierboven beschreven aanpak voor.

Daarnaast willen we dit moment aangrijpen om gezamenlijk invulling te geven aan een (middel)lange termijn perspectief op toerisme. We kunnen nu niet voorzien hoe lang de coronamaatregelen nog zullen duren, wat de uiteindelijke impact zal zijn op de sector en op verdere trends in reisgedrag. Daarom is het goed om ons voor te bereiden op de tijd na corona en werken we aan een lange termijn perspectief, die recht doet aan de bewoners, de ondernemers en de bezoekers.

Op de langere termijn is een andere invulling van het toerisme nodig. We willen – zoals u weet - niet terug naar de situatie van vóór corona, toen de overvloed aan bezoekers ten koste ging van de leefbaarheid van bewoners. De bewoners moeten centraal staan, terwijl bezoekers welkom blijven. Geen massatoerisme meer. Meer kwaliteit en minder overlast is noodzaak. Dat betekent overigens niet dat Amsterdam alleen nog maar bezoekers wil aantrekken met een dikke portemonnee. Dat zou ook niet passen bij een stad die inclusief, tolerant, creatief en innovatief is. We streven naar een gemêleerd bezoekersprofiel, van jong tot oud, van student tot gepensioneerd.

We hebben de afgelopen jaren, vanuit het programma Stad in Balans, een groot aantal maatregelen genomen om hieraan invulling te geven, zoals een stop op nieuwe toeristenwinkels, een nog restrictiever hotelbeleid, een verhoogde toeristenbelasting, de aanpak op de Wallen die in de maak is, regulering van vakantieverhuur en een verbod op vakantieverhuur in drie buurten, een verbod op rondleidingen langs de ramen in het Wallengebied, het weren van touringcars in het Centrum, inzet op handhaving en reiniging en nieuwe regels voor de plezier- en passagiersvaart. Maar er is meer nodig. En dit is het moment om hieraan invulling te geven, zonder dat we uit het oog verliezen dat de sector loodzware tijden kent en tegemoet gaat. We willen, zoals ook bij Stad in Balans, een integrale aanpak. Voor herstel van de sector op een manier waarmee we invulling geven aan een andere vorm van het toerisme en de vrijetijdssector in de stad. Door gewenste ontwikkelingen te stimuleren en ongewenste ontwikkelingen gericht af te remmen. Een complexe opgave, waarvoor een breed instrumentarium nodig is. Het college ziet hierbij geen taboes en houdt scherp oog voor de belangen van ondernemers, hun werknemers, bewoners, bezoekers en het daarmee samenhangende belang van een leefbare stad.

Diverse ontwikkelingen uit Stad in Balans zijn al in gang gezet, en sluiten aan op de wens om te komen tot deze nieuwe invulling. De Aanpak Binnenstad, waarvan eind van het jaar een uitvoeringsplan zal worden gepresenteerd, sluit hierbij aan. Deze biedt ook aanknopingspunten om te voorkomen dat de eenzijdig op toeristen gerichte economie weer de boventoon gaat voeren. De aanpak is onder andere gericht op ondernemerschap dat aantrekkelijk is voor Amsterdammers en een nadruk op een vernieuwende culturele programmering; op een onderscheidend en aantrekkelijk winkelaanbod door sturing op vastgoed en bestemmingsplannen, een voor Amsterdammers uitnodigende openbare ruimte en op het tegengaan van vervreemding, waardoor bewoners zich weer thuis voelen in hun binnenstad.

Zowel vanuit Stad in Balans als vanuit Aanpak Binnenstad vindt een intensieve dialoog met bewoners en betrokken ondernemers plaats.

Een van de andere mogelijke routes om te komen tot meer kwaliteit en minder overlast, is door actief in te zetten op zakelijke bezoekers, zoals congresgangers. Dit is een type bezoeker die over het algemeen geen overlast veroorzaakt. Bovendien verblijft dit type bezoeker in de hele Metropoolregio Amsterdam en bezoekt 40% tijdens het verblijf een culturele instelling. Met een actief acquisitiebeleid voor congressen is het mogelijk congressen aan te trekken op specifieke onderwerpen, zoals op het gebied van life sciences en health, duurzaamheid of technologie. Dit zijn thema's waarmee Amsterdam zich graag wil onderscheiden ten opzichte van andere steden. Omdat grote en relevante congressen een aantal jaar vooruit worden gepland, is het nodig hierop te anticiperen.


Ook richten we ons nog meer op bezoekers die geïnteresseerd zijn in het erfgoed van de stad en ons hoogwaardige en ruime culturele aanbod. Met amsterdam&partners wordt bekeken hoe hier nog meer uitvoering aan kan worden gegeven.

De omschakeling naar een andere invulling van toerisme in Amsterdam is een ingrijpend traject en leidt al jaren tot discussie en zal dat ook blijven doen. Vele bewoners en ondernemers roeren zich, zoals nu ook met het Volksinitiatief toerisme dat in korte tijd al meer dan 24.000 keer is ondertekend. Velen die zich wel of niet betrokken voelen bij de toerimesector zullen zich roeren. Dat is ook nodig, want samen houden we elkaar scherp. Alleen in dialoog met elkaar, met bewoners en in samenwerking met culturele instellingen, ondernemers, biz'en komen we tot een beter evenwicht tussen bewoners en bezoekers.

Wij hopen u op deze wijze voldoende te hebben geïnformeerd.

Namens het college van burgemeester en wethouders van Amsterdam,

Met vriendelijke groet,



Victor Everhardt
Wethouder Economische Zaken